

Oponentský posudok

Na habilitačnú prácu

Autor: Mgr. art. Rastislav Ballek, ArtD.

Názov: Historický mýtus ako dramatická situácia

Oponent: doc. Miroslav Dacho, ArtD.

Pracovisko/Profesionálne zaradenie: Katedra réžie a dramaturgie DF VŠMU v Bratislave/docent

1. Originalita a prínos habilitačnej práce:

Umelecké výkony predložené k habilitačnému konaniu sú len časťou pozoruhodného a originálneho príspevku Dr. Balleka do slovenského divadla. Na jeho začiatku stál pravdepodobne o. i. študijný pobyt vtedajšieho poslucháča réžie na krakovskej univerzite, ktorý charakterizoval Ballekov dlhoročný spolupracovník Martin Kubran v zborníku o mladom divadle *Semiš a chróm* nasledovne: „Keď sa Ballek vrátil z Poľska očarený Krakovom, Kantorom, poľským divadlom, priniesol si okrem iného Gombrowiczovu myšlienku, že nekvalitná literatúra môže byť pre národ príznačnejšia a viac ho charakterizuje, ako tá 'učebnicová'. Marginalizované, z takých či onakých dôvodov kontroverzné, odmietnuté, zabudnuté literárne texty – to sú akési vriedky, chrasty, modriny, odreté uši na tele národnej literatúry...“

Tento text, ktorý som viackrát citoval, napríklad aj v záverečných prácach počas štúdií na tejto škole, bol mojím prvým stretnutím s režisérom Ballekom. Ku Kubranovým slovám sa zakrátko pridali prednášky doc. Jaborníka, ktorý zanietene a pútavo (inak to nevedel) prednášal o školských inscenáciách adepta réžie vychádzajúcich z nekvalitných, marginalizovaných... (až) zabudnutých textov slovenských autorov (*Podivíni, Odchod z Bratislavy*), ani jednu z nich som nemal príležitosť vidieť. Potom však prišiel Tiso, prvé osobné stretnutie s Ballekovou tvorivou prácou. Mimoriadna inscenácia, ktorú som vo svojej habilitačnej prednáške označil z hľadiska dramaturgie za „veľmi presný úder [klinčeka] po hlavičke“. Doposiaľ som presvedčený, že v našom kontexte nie je možné nájsť tému či osobnosť, ktorá by dokázala v takom meradle vyvolať záujem, vášne, diskusie, polemiky (a to zďaleka nie len z hľadiska marketingového, akokoľvek živo si pamätám na billboardy s Mariánom Labudom v kňazskej sutane roztrúsené po Bratislave).

A/aj preto považujem dramaturgiu – v tomto prípade, ak chceme, výber témy, látky – za veľmi dôležitú zložku inscenačnej práce Dr. Balleka a zároveň za jeden z dôkazov, že je integrálnou, zvrchovanou osobnosťou, ktorá neuvažuje „len“ v rovine režijnej či interpretačnej, ba miestami dokonca prekračuje rámec divadelného umenia, minimálne smerom k filozofii, histórii, sociológii... Za najvýraznejší či najpozoruhodnejší by som v tomto zmysle považoval kontext Balleka ako príslušníka určitej komunity, určitého etnika, ktorý skúma prostredníctvom histórie (skutočnej či fiktívnej) jeho súčasnosť. Čo pôsobí dostredivo i odstredivo zároveň a spája obsah s formou – s prapodstatou divadla ako média. Tri predkladané umelecké výkony v tomto zmysle tvoria akýsi pomyselný cyklus a celok zároveň. Ďalej za dôležité v umeleckej činnosti Rastislava Balleka považujem subjektívny pohľad a subjektívne hodnotenie spracúvanej látky, zavše idúc proti hlavnému myšlienkovému či estetickému prúdu. Pohľad na niektoré témy či ich spracovanie sprevádza provokácia, zámerné spochybňovanie očakávaných postojov a prístupov. Subjektívny (nevedecký) štýl uplatňuje Dr. Ballek aj vo svojej habilitačnej prednáške – pracuje s literatúrou, citátmi,

zdrojmi, konštatáciami tak, aby osvetlil na jednej strane svoj postoj ku skúmanej látke/téme a na druhej strane načrtnol prístup a metódu jej umeleckého spracovania.

2. Uplatnenie umeleckej práce/výskumu v odbore (doma/v zahraničí):

Viacere doma uvedené opusy boli a sú súčasťou širšieho záujmu verejnosti, nielen odborníkov z danej oblasti či pravidelných návštevníkov divadla; vyrážajú na festivaly, získavajú ocenenia, vyvolávajú diskusie. V prevažnej miere nejde o viac či menej originálne remeselne spracované interpretácie klasického kánonu dramatickej literatúry, ale o celkom nové, pôvodné tituly/adaptácie/libretá. Zaujímavé by bolo skúmať kontext tvorby Rastislava Balleka v českých divadlách, kde sme hádam ešte takú výraznú rezonanciu, na akú sme viackrát narazili na Slovensku, nezaznamenali. Ak by sme ako východisko pri tomto skúmaní (alebo zatiaľ len zamyslení) uplatnili úvodný citát z Martina Kubrana, mali by rozdiely medzi domácou a českou percepciou Ballekovej divadelnej činnosti svoju logiku.

3. Uplatnenie výsledkov umeleckej práce/výskumu v pedagogickej praxi:

Dr. Ballek sa ako pedagóg uplatňuje na pomerne širokom poli – prednáša teóriu a dejiny hereckej tvorby, filozofiu, vybrané kapitoly z dejín divadla, vedie záverečné práce. Jeho prednášky a semináre vyhľadávajú študentky a študenti naprieč stupňami štúdia i študijnými programami. Svojou pedagogickou činnosťou inšpiruje k vzniku nových divadelných diel.

4. Hĺbka a forma práce s literatúrou, informačnými, resp. inšpiračnými zdrojmi:

Rozsah habilitačnej prednášky využíva Dr. Ballek plnohodnotne. Hutne, vecne a pútavo – zo subjektívneho hľadiska rozpráva o východiskách svojej umeleckej práce. Ak by prednáška mala ísť do tlače, nevyhnutná by bola minimálne redakčná úprava a doplnenie citovaných zdrojov.

5. Celková umelecká/odborná úroveň habilitačnej práce:

Predložené umelecké výkony sú pohľadom na jeden z aspektov uvažovania a tvorby Rastislava Balleka, všetky majú spoločného menovateľa v konfrontácii či prepojení mýtu a divadla. Tento menovateľ sa zároveň stáva východiskom habilitačnej prednášky. Oboje – umelecké výkony i prednáška – spĺňajú kritériá na požadovanej úrovni.

6. Ďalší komentár k habilitačnej práci:

–

7. Odporúčenie:

Odporúčam uchádzačovi: Mgr. art. Rastislavovi Ballekovi, ArtD. udelenie umelecko-pedagogického titulu docent v odbore Divadelné umenie.

doc. Miroslav Dacho, ArtD.